ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВОДЖЕННЯ З ОРГАНІЧНИМИ ТА ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

КУЗНЕЦОВА Марина Юріївна - кандидат юридичних наук, доцент, завідувачка кафедри приватного та соціального права юридичного факультету Сумського національного аграрного університету

https://orcid.org/0000-0003-3566-6016

УДК 349.6:628.4.042/.047(477)

DOI: https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.37

У статті здійснено комплексний аналіз правового регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами в Україні. Досліджено сучасний стан законодавчої бази у сфері управління відходами та виявлено її невідповідність європейським екологічним стандартам. Встановлено, що відсутність чітких механізмів для окремого поводження з органічними відходами призводить до неефективної переробки та утилізації, що спричиняє негативний вплив на довкілля та здоров'я населення.

Проаналізовано положення Закону України «Про управління відходами» № 2320-IX як ключового нормативно-правового акту у сфері поводження з відходами, прийнятого в межах євроінтеграційних процесів. Визначено, що закон встановлює нові підходи до управління відходами, зокрема ієрархію відходів, розширену відповідальність виробника та обов'язкове сортування.

Розглянуто взаємозв'язок законодавства про відходи із Законом України «Про систему громадського здоров'я» та Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», що формують комплексний підхід до вирішення проблеми. Обґрунтовано необхідність міжгалузевої взаємодії у питаннях запобігання негативним наслідкам неефективного управління відходами для здоров'я людей та стану довкілля.

Значну увагу в дослідженні приділено Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року як стратегічному документу, що визначає напрями реформування системи управління відходами. Розглянуто основні цілі стратегії щодо скорочення обсягів генерування відходів та збільшення показників їх вторинної переробки.

Проаналізовано ключові вимоги європейських директив у сфері поводження з відходами, зокрема Директиви 2008/98/ЄС щодо структурованої ієрархії пріоритетів, Директиви 94/62/ЄС щодо упаковки та утворених від неї відходів, а також Директиви 2002/96/ЄС щодо відходів електричного та електронного обладнання.

Зазначено про нагальну необхідність подальшої адаптації українського законодавства до європейських стандартів, впровадження фінансових механізмів для стимулювання переробки відходів, розвиток інфраструктури для роздільного збору та переробки відходів, а також підвищення екологічної свідомості населення.

Ключові слова: органічні відходи, тверді побутові відходи, правове регулювання, Закон України «Про управління відходами», громадське здоров'я, охорона навколишнього середовища.

Постановка проблеми

Актуальність дослідження правового регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами зумовлена критичним станом системи управління відходами в Україні, яка не відповідає сучасним екологічним стандартам та вимогам сталого розвитку. Застаріла правова база та відсутність чітких механізмів для окремого

поводження з органічними відходами призводять до неефективної переробки та утилізації, що має негативні наслідки для довкілля та здоров'я населення. Більшість органічних відходів змішуються із загальними побутовими відходами та транспортуються на звалища, які часто не відповідають санітарним чи екологічним нормам. Невизначеність у розподілі відповідальності між домогосподарствами, місцевою владою та компаніями з управління відходами створює правову невизначеність та перешкоджає впровадженню ефективних систем роздільного збору та переробки. В контексті євроінтеграційних процесів України проблема гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами у сфері поводження з відходами набуває особливої актуальності, що потребує критичного аналізу чинної нормативно-правової бази та визначення шляхів її вдосконалення.

Метою статті є комплексний аналіз правового регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами в Україні.

Стан опрацювання проблематики

Правове регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами в Україні активно досліджується вітчизняними науковцями. К. Корнієнкова та О. Проценко здійснюють порівняльний аналіз законодавства України та ЄС у сфері поводження з відходами, акцентуючи увагу на необхідності впровадження європейської ієрархії управління відходами та принципу розширеної відповідальності виробника для підвищення ефективності системи поводження з відходами в Україні. М. Федунь розглядає процес адаптації законодавства України до стандартів ЄС у сфері поводження з відходами, наголошуючи на важливості імплементації ключових директив ЄС для формування комплексного підходу до управління відходами та визначаючи основні перешкоди на шляху гармонізації, серед яких – недостатнє фінансування та низький рівень екологічної свідомості населення. В. Кулакова зосереджується на правових проблемах утилізації відходів, досліджуючи недоліки нормативно-правової бази щодо функціонування полігонів та відповідальності за порушення правил поводження з відходами, підкреслюючи необхідність створення економічних стимулів для підприємств, що займаються переробкою та утилізацією, та посилення контролю за виконанням регіональних програм поводження з відходами.

Виклад основного матеріалу

Система управління органічними та твердими побутовими відходами в Україні стикається з серйозними труднощами через застарілу правову базу, яка не відповідає сучасним екологічним стандартам. Українське законодавство не містить чітких визначень та механізмів для окремого поводження з органічними відходами, що призводить до неефективної переробки та утилізації. Відсутність спеціальних нормативних актів щодо органічних відходів, таких як компостування чи виробництво біогазу, спричиняє змішування більшості органічних відходів із загальними побутовими відходами та їх направлення на звалища, що посилює забруднення довкілля.

В Україні тверді побутові відходи переважно утилізуються на полігонах, багато з яких не відповідають санітарним чи екологічним нормам. Правова система не забезпечує належного регулювання сортування відходів на етапі їх збору та не передбачає обов'язкових програм із переробки чи компостування. Це суттєво відрізняється від практики ЄС, де органічні відходи зазвичай обробляються окремо для виробництва компосту або енергії, що зменшує залежність від звалищ. Відсутність чіткого розмежування між органічними та твердими відходами в українському законодавстві ускладнює розподіл відповідальності між домогосподарствами, місцевою владою та компаніями з управління відходами [1].

Розподіл відповідальності за управління органічними та твердими побутовими відходами в Україні є ключовою проблемою, оскільки чинна правова база створює невизначеність. Місцеві органи влади відповідають за організацію збору та утилізації відходів, але законодавство не містить чітких ви-

мог щодо впровадження систем роздільного збору органічних відходів. Це призводить до неоднорідної практики в різних регіонах: деякі муніципалітети експериментують із пілотними програмами сортування відходів, тоді як інші продовжують використовувати застарілі методи.

Домогосподарства не мають юридичних зобов'язань щодо сортування відходів на етапі їх утворення, що перешкоджає ефективному управлінню органічними та твердими відходами. Без чітких нормативних вимог у громадян відсутні стимули для відокремлення органічних відходів для компостування чи переробки. Компанії з управління відходами, у свою чергу, часто не мають необхідної інфраструктури для окремої переробки органічних відходів, а відсутність фінансових стимулів чи штрафів ще більше стримує інвестиції в сучасні технології переробки.

До прикладу, в ЄС відповідальність чітко розподілена між зацікавленими сторонами. Домогосподарства зобов'язані сортувати відходи, місцеві органи влади забезпечують інфраструктуру для роздільного збору, а приватні компанії отримують стимули для розвитку об'єктів із переробки та компостування. Нездатність України запровадити подібні моделі призводить до дублювання обов'язків і відсутності відповідальності, що підриває ефективність управління відходами [2].

Враховуючи наявні законодавчі прогалини та неузгодженості в системі управління відходами, особливу увагу слід приділити аналізу Закону України «Про управління відходами» № 2320-IX, прийнятий 20 червня 2022 року (остання редакція від 15.11.2024, підстава – 4017-IX), прийнятого у межах євроінтеграційних процесів, який встановлює правові засади управління відходами в Україні, включаючи органічні та тверді побутові відходи. Закон спрямований на забезпечення сталого розвитку, зменшення негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я людини, а також гармонізацію з європейськими стандартами, зокрема з Рамковою директивою про відходи (2008/98/ЕС) [3] та Директивою про звалища (1999/31/ЕС) [4]. Він замінює застарілий Закон України «Про відходи» від 1998 року, вводячи сучасні підходи до управління відходами, такі як ієрархія відходів, розширена відповідальність виробника та обов'язкове сортування.

Закон визначає ключові принципи управління відходами, включаючи запобігання утворенню відходів, повторне використання, переробку, утилізацію та екологічно безпечне захоронення. Особлива увага приділяється побутовим відходам, до яких належать органічні (біорозкладні) та тверді побутові відходи, що утворюються в домогосподарствах і подібних за складом відходах від інших джерел [5].

Закон чітко визначає органічні відходи як біорозкладні відходи, що включають харчові та садові відходи, а також інші матеріали, здатні до біологічного розкладання (Стаття 1). Це є важливим кроком, оскільки попереднє законодавство не містило окремого визначення органічних відходів, що ускладнювало їх управління. Закон передбачає такі ключові аспекти поводження з органічними відходами:

1. Роздільний збір: стаття 32 зобов'язує органи місцевого самоврядування забезпечити роздільний збір побутових відходів, включаючи органічні. Це включає створення інфраструктури для окремого збору біорозкладних відходів, таких як контейнери для харчових і садових відходів.

2. Обробка органічних відходів: Закон наголошує на пріоритетності переробки органічних відходів шляхом компостування або анаеробного зброджування для виробництва компосту чи біогазу. Захоронення необроблених біорозкладних відходів на полігонах обмежується, що відповідає європейським вимогам щодо зменшення органічних відходів на звалищах.

3. Національні цілі: Закон встановлює цілі щодо скорочення захоронення біорозкладних відходів і збільшення їх переробки. Зокрема, до 2030 року Україна має досягти значного зменшення обсягу органічних відходів, що направляються на звалища, шляхом розвитку компостувальних установок і біогазових заводів (Стаття 6) [5].

Незважаючи на ці прогресивні положення, закон не деталізує конкретні технічні стандарти для компостування чи анаероб-

ного збродження, що може ускладнити імплементацію. Крім того, відсутність чітких фінансових механізмів для підтримки створення інфраструктури для переробки органічних відходів є потенційною перешкодою.

Тверді побутові відходи, до яких належать несортовані відходи, папір, пластик, скло, метал та інші матеріали, є основною категорією відходів, що регулюється законом. Ключові положення включають:

1. Роздільний збір і сортування: Закон зобов'язує впроваджувати системи роздільного збору твердих побутових відходів, що передбачає сортування за видами матеріалів (папір, пластик, скло, метал) на рівні домогосподарств і громад (Стаття 32). Це має сприяти збільшенню обсягів переробки та зменшенню захоронення.

2. Розширена відповідальність виробника: стаття 17 вводить принцип розширеної відповідальності виробника, який зобов'язує виробників і імпортерів товарів (зокрема упаковки) фінансувати збір, переробку та утилізацію твердих побутових відходів. Це спрямоване на зменшення утворення відходів і стимулювання використання матеріалів, придатних для переробки.

3. Обмеження захоронення: Закон встановлює поступове зменшення обсягів твердих побутових відходів, що направляються на полігони, шляхом розвитку інфраструктури для переробки та утилізації (Стаття 10). До 2030 року передбачається значне скорочення захоронення відходів, що можна переробити.

4. Фінансування та інфраструктура: органи місцевого самоврядування відповідають за створення та підтримку інфраструктури для збору, сортування та переробки твердих побутових відходів, включаючи сортувальні станції та переробні заводи (Стаття 35).

Проблемою залишається недостатня розвиненість інфраструктури для сортування та переробки твердих побутових відходів, особливо в сільських регіонах. Крім того, закон не встановлює чітких санкцій за невиконання вимог щодо роздільного збору, що може послабити його ефективність.

Закон чітко розмежовує відповідальність між різними суб'єктами у сфері управління органічними та твердими побутовими відходами:

1. Органи місцевого самоврядування: відповідальні за організацію збору, транспортування, переробки та утилізації побутових відходів, включаючи створення інфраструктури для роздільного збору органічних і твердих відходів (Стаття 35). Вони також розробляють місцеві плани управління відходами, які мають відповідати національним цілям.

2. Домогосподарства: громадяни зобов'язані сортувати відходи відповідно до встановлених місцевих систем роздільного збору та передавати їх уповноваженим організаціям (Стаття 32). однак закон не встановлює прямих штрафів для громадян за невиконання цих вимог, що може знижувати мотивацію.

3. Виробники та імпортери: через механізм розширеної відповідальності виробника вони фінансують системи збору та переробки відходів, що утворюються від їхньої продукції, зокрема упаковки (Стаття 17). Це стосується твердих побутових відходів, таких як пластик і папір.

4. Оператори з управління відходами: приватні компанії, які отримали ліцензії, відповідають за збір, транспортування, переробку та утилізацію відходів відповідно до договорів із місцевою владою (Стаття 36).

Незважаючи на чіткий розподіл обов'язків, імплементація стикається з проблемами, такими як недостатнє фінансування місцевих громад, низька обізнаність громадян і обмежена кількість ліцензованих операторів, здатних обробляти органічні відходи [5].

Для вдосконалення управління органічними та твердими побутовими відходами Україна повинна гармонізувати своє законодавство з директивами ЄС, зокрема з Рамковою директивою про відходи (2008/98/ЕС) [3] та Директивою про звалища (1999/31/ЕС) [4]. Ці директиви наголошують на ієрархії управління відходами, надаючи пріоритет запобіганню, повторному використанню та переробці над захороненням. Впровадження таких принципів вимагатиме від України

запровадження обов'язкового сортування відходів на рівні домогосподарств, створення систем роздільного збору органічних відходів і інвестування в об'єкти компостування та біогазу.

Адаптація європейських практик може включати створення фінансових механізмів, таких як схеми розширеної відповідальності виробників, для стимулювання скорочення відходів і переробки. Місцеві органи влади мають отримати повноваження для забезпечення виконання правил управління відходами та співпраці з приватними компаніями для розвитку сучасної інфраструктури. Кампанії з підвищення обізнаності громадськості також є важливими для інформування громадян про необхідність сортування органічних і твердих відходів.

Реформування системи управління відходами в Україні не лише вирішить екологічні проблеми, але й сприятиме інтеграції країни до ЄС. Гармонізація законодавства з європейськими стандартами дозволить Україні отримати доступ до фінансування та технічної допомоги для модернізації інфраструктури управління відходами. Однак це вимагає політичної волі, скоординованих зусиль між зацікавленими сторонами та чіткого графіка законодавчих змін [1].

Аналізуючи правове регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами в Україні, необхідно також розглянути тісний взаємозв'язок цієї сфери із законодавством про охорону здоров'я населення. Зокрема, Закон України «Про систему громадського здоров'я» займає важливе місце в комплексному підході до проблеми відходів, оскільки неналежне поводження з органічними та твердими побутовими відходами безпосередньо впливає на санітарно-епідеміологічне благополуччя громадян та стан довкілля. Цей нормативно-правовий акт встановлює принципи захисту населення від біологічних, хімічних та фізичних факторів, пов'язаних із накопиченням та обробкою відходів, а також формує основу для міжгалузевої взаємодії у питаннях запобігання негативним наслідкам неефективного управління відходами для здоров'я людей.

Закон визначає основні терміни та поняття, що мають значення для регулювання громадського здоров'я, включаючи: фактори середовища життєдіяльності: будь-які фактори, що можуть впливати на здоров'я людини, включаючи хімічні, фізичні та соціальні; шкідливий вплив на здоров'я людини: вплив факторів середовища життєдіяльності, що створює загрозу здоров'ю; санітарно-епідемічне благополуччя населення: стан здоров'я населення та середовища життєдіяльності, за якого фактори середовища життєдіяльності знаходяться в межах, визначених санітарним законодавством.

Ці визначення є важливими для правового регулювання поводження з відходами, оскільки відходи є фактором середовища життєдіяльності, а їх неналежне поводження може мати шкідливий вплив на здоров'я людини та санітарно-епідемічне благополуччя населення.

Закон визначає основні принципи системи громадського здоров'я, такі як: мінімізація шкоди: зменшення негативних наслідків для здоров'я людини від різних видів діяльності; своєчасність: оперативне вжиття заходів для захисту здоров'я населення; міжгалузеве співробітництво: координація діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері громадського здоров'я.

Основними завданнями системи громадського здоров'я є, зокрема: епідеміологічний нагляд: спостереження та контроль за факторами, що впливають на здоров'я населення; захист здоров'я населення; реагування на небезпечні чинники та надзвичайні ситуації.

Ці принципи та завдання є релевантними для регулювання поводження з відходами, оскільки поводження з відходами має здійснюватися з метою мінімізації шкоди для здоров'я населення, своєчасного реагування на можливі загрози та координації зусиль різних органів влади.

Закон передбачає комплекс заходів для захисту здоров'я та забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення, включаючи: затвердження та виконання медико-санітарних заходів і дотримання вимог санітарного законодавства; затвер-

дження державних медико-санітарних нормативів та правил; здійснення державного нагляду (контролю) у сферах господарської діяльності, які можуть становити ризик для санітарно-епідемічного благополуччя населення.

Ці заходи є важливими для регулювання поводження з відходами, оскільки вони створюють правову основу для встановлення вимог до поводження з відходами, здійснення контролю за їх дотриманням та притягнення до відповідальності за порушення.

Закон визначає права та обов'язки суб'єктів господарювання у сфері громадського здоров'я, включаючи обов'язок виконувати вимоги санітарного законодавства та здійснювати медико-санітарні заходи. Це положення є важливим для регулювання поводження з відходами, оскільки суб'єкти господарювання є основними учасниками процесу поводження з відходами і повинні дотримуватися встановлених вимог.

Закон передбачає заходи щодо припинення порушення вимог санітарного законодавства, включаючи повне або часткове зупинення виробництва та/або обігу продукції, виконання робіт, надання послуг. Це положення є важливим для забезпечення дотримання вимог законодавства у сфері поводження з відходами [6].

Розглядаючи правове регулювання поводження з відходами через призму громадського здоров'я, логічним продовженням аналізу є звернення до Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», який формує фундаментальні екологічні засади всієї системи управління відходами. Цей законодавчий акт встановлює ключові принципи екологічної безпеки при поводженні з органічними та твердими побутовими відходами, визначає механізми запобігання негативному впливу відходів на довкілля та регламентує відповідальність за порушення природоохоронних вимог. Особлива цінність даного закону в контексті управління відходами полягає в тому, що він створює правову основу для застосування превентивних підходів та екологічно безпечних технологій переробки, які мінімізують шкідливий вплив процесів утилізації та захоронення відходів на екосистеми та природні ресурси.

Закон визначає правові, економічні та соціальні основи охорони навколишнього природного середовища в Україні. Він встановлює, що охорона навколишнього природного середовища є невід'ємною умовою сталого економічного та соціального розвитку України.

Основні принципи охорони навколишнього природного середовища, визначені Законом, включають: пріоритетність вимог екологічної безпеки; гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; екологізація матеріального виробництва; науково обґрунтоване нормування впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище; компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Ці принципи є важливими для правового регулювання поводження з відходами, оскільки вони визначають загальні вимоги до діяльності, пов'язаної з відходами, з метою забезпечення екологічної безпеки та захисту здоров'я населення.

Закон визначає, що навколишнє природне середовище, природні ресурси, а також здоров'я і життя людей підлягають державній охороні. Це положення підкреслює важливість регулювання поводження з відходами, оскільки відходи можуть негативно впливати на ці об'єкти охорони.

Закон закріплює екологічні права громадян України, включаючи право на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище, право на участь в обговоренні та внесення пропозицій до проектів нормативно-правових актів, що можуть впливати на стан навколишнього природного середовища, та право на одержання екологічної інформації. Громадяни також мають право подавати до суду позови про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Ці права є важливими для забезпечення участі громадськості у вирішенні питань,

пов'язаних з поводженням з відходами, та для захисту прав громадян на безпечне довкілля.

Закон визначає повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері охорони навколишнього природного середовища. Органи місцевого самоврядування, зокрема, організують управління побутовими відходами, відходами будівництва та знесення на своїй території. Це положення визначає розподіл відповідальності за управління відходами між різними рівнями влади.

Закон встановлює екологічні вимоги до розміщення, проектування, будівництва, реконструкції, введення в дію та експлуатації підприємств, споруд та інших об'єктів. При цьому забезпечується екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. Також передбачаються заходи щодо відновлення та видалення відходів. Ці вимоги є важливими для запобігання негативному впливу відходів на навколишнє середовище та здоров'я людей.

Закон визначає, що екологічні нормативи встановлюють гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин, рівні допустимого шкідливого впливу на нього фізичних та біологічних факторів. Ці нормативи є основою для встановлення вимог до поводження з відходами з метою запобігання забрудненню навколишнього середовища. Закон передбачає адміністративну та кримінальну відповідальність за екологічні правопорушення і злочини.

Це положення забезпечує правові механізми для притягнення до відповідальності за порушення вимог законодавства у сфері поводження з відходами [7].

У 2017 році уряд затвердив Національну стратегію управління відходами в Україні з горизонтом планування до 2030 року. Документ спрямований на формування сприятливого середовища для покращення якості життя громадян через запровадження комплексного та систематичного підходу до управління відходами як на загальнодержавному, так і на місцевому рівнях. Серед ключових завдань стратегії – скорочення обсягів генерування відходів та суттєве збільшення показників їх вторинної переробки й повторного залучення до економічного циклу. Фахівці у галузі права, визнаючи прогресивність та важливість цього стратегічного документа, водночас висловлюють занепокоєння щодо недостатньої ефективності механізмів його практичної реалізації.

Незважаючи на існуючу в Україні нормативно-правову базу з питань поводження з відходами, залишається актуальною потреба гармонізації вітчизняного екологічного законодавства з міжнародними правовими стандартами. Ключову роль у цьому процесі відіграє Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», ухвалений 18 березня 2004 року. Дослідниця Мар'яна Федунь пропонує структурований поетапний підхід до адаптації законодавства у сфері управління відходами, який включає: ідентифікацію релевантних актів acquis communautaire; забезпечення їх українського перекладу; проведення детального порівняльного аналізу національних та європейських нормативних актів щодо поводження з відходами; формування адаптаційних рекомендацій відповідно до європейського доробку; складання програми необхідних законопроектних робіт; розробку й ухвалення відповідних законопроектів та підзаконних актів; забезпечення систематичного моніторингу імплементації та оцінки ефективності запроваджених законодавчих механізмів [2].

Директива 2008/98/ЄС [3] запроваджує структуровану ієрархію пріоритетів у поводженні з відходами, яка включає п'ять послідовних рівнів: превентивні заходи щодо утворення відходів; підготовчі процеси для повторного використання; переробка матеріалів; альтернативні методи утилізації, зокрема енергетична утилізація; та як останній варіант – захоронення на полігонах. Чинне українське законодавство лише частково відображає цю п'ятирівневу систему пріоритетів, що вимагає подальшої інтеграції цієї концепції до вітчизняного правового поля у сфері управління відходами. Важливою вимогою Директиви є також

впровадження механізму формування тарифів, який би адекватно відображав реальні екологічні витрати, пов'язані з утворенням та управлінням відходами. У цьому контексті критичного значення набуває імплементація принципу «забруднювач платить», що покладає на генераторів та власників відходів відповідальність за поводження з ними у спосіб, який забезпечує високі стандарти захисту навколишнього середовища та здоров'я населення. Директива також встановлює конкретні цільові показники щодо підготовки до повторного використання та переробки відходів до 2020 року. Зокрема, передбачається досягнення рівня щонайменше 50% за вагою для таких категорій як папір, метал, пластик та скло, що походять з домогосподарств та інших подібних джерел. Окремо варто відзначити вимоги Директиви 94/62/ЄС [8], яка фокусується на питаннях упаковки та утворених від неї відходів. Цей нормативний акт зобов'язує держави-члени ЄС сприяти розвитку технологічних рішень для переробки та повторного використання пакувальних матеріалів, а також розробляти ефективні системи їх збору. Важливим аспектом даної Директиви є впровадження жорстких стандартів щодо хімічного складу упаковки, які передбачають суттєві обмеження на вміст важких металів, що має на меті мінімізувати негативний вплив таких матеріалів на довкілля при їх утилізації [9].

Директива 2002/96/ЄС спрямована на суттєве зменшення екологічної шкоди, спричиненої утилізацією відходів електричного та електронного обладнання. Вона встановлює чіткі зобов'язання для виробників, дистриб'юторів та імпортерів щодо організації систем збору, повторного використання, переробки та екологічно безпечної утилізації таких відходів. Важливою вимогою цього нормативного акту є запровадження категоризації відходів електронного обладнання, що передбачає їх сортування за визначеними групами для оптимізації подальших процесів управління ними – будь то повернення до виробничого циклу, поглиблена переробка чи спеціалізована утилізація. Такий диференційований підхід забезпечує максимально ефективне використання ресурсного потенціалу електронних відходів та мінімізує їх негативний вплив на довкілля при завершенні життєвого циклу продукції [10].

Висновки

Проведене дослідження правового регулювання поводження з органічними та твердими побутовими відходами в Україні виявило низку системних проблем, зокрема недосконаліть нормативно-правової бази, відсутність чітких механізмів для окремого поводження з органічними відходами та нечіткий розподіл відповідальності між суб'єктами управління відходами. Прийняття Закону України «Про управління відходами», хоч і є важливим кроком у напрямку гармонізації з правом ЄС, проте його імплементація ускладнюється відсутністю детальних технічних стандартів та фінансових механізмів. Для ефективного вирішення проблеми необхідна подальша адаптація українського законодавства до європейських директив, тісна взаємодія з нормами про охорону здоров'я та довкілля, а також комплексний підхід, що включає вдосконалення правової бази, розвиток інфраструктури та підвищення екологічної свідомості населення, що не лише сприятиме поліпшенню екологічної ситуації, але й підтримає євроінтеграційні процеси України.

Література

1. Корнієнкова К., Проценко О. Правове регулювання поводження з відходами в Україні та Європейському Союзі. *Підприємство, господарство і право*. 2019. № 11. С. 183-186.

2. Федунь М. Адаптація законодавства України до стандартів Європейського Союзу у сфері поводження з відходами. *Вісник Львівського університету*. 2014. № 36 (2). С. 191-199.

3. Директива Європейського Парламенту і Ради 2008/98/ЄС про відходи та про скасування деяких директив: Міжнародний документ від 9 листопада 2008 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_029-08#Text

4. Директива Європейського Парламенту і Ради 1999/31/ЕС про захоронення відходів: Міжнародний документ від 26

квітня 1999 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_925#Text

5. Про управління відходами: Закон України 20.06.2022 № 2320-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 17. ст. 75.

6. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 26. ст. 93.

7. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41, ст. 546.

8. Директива Європейського Парламенту і Ради 94/62/ЄС про паковання та відходи паковання : Міжнародний документ від 20 грудня 1994 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b05#Text

9. Кулакова В. Д. Правові проблеми утилізації відходів. *Молодий вчений*. 2018. № 11 (63). С. 117-121.

10. Директива Європейського Парламенту і Ради 2002/96/ЄС про відходи електричного й електронного обладнання (ВЕЕО): Міжнародний документ від 27 січня 2003 року URL: https://zakon.isu.net.ua/sites/default/files/pdf/pro_vidkhodi_elektrichnogo_y_ele-3-27844.pdf

Kuznetsova M.

LEGAL REGULATION OF ORGANIC AND SOLID WASTE MANAGEMENT IN UKRAINE

The article provides a comprehensive analysis of the legal regulation of organic and municipal solid waste management in Ukraine. The current state of the legislative framework in the field of waste management has been examined, revealing its inconsistency with European environmental standards. It has been established that the absence of clear mechanisms for separate organic waste management leads to inefficient processing and disposal, causing negative impacts on the environment and public health.

The provisions of the Law of Ukraine «On Waste Management» No. 2320-IX have been analyzed as a key regulatory act in the field of waste management, adopted within the framework of European integration processes. It has been determined that the law establishes new approaches to waste management, particularly the waste hierarchy, extended producer responsibility, and mandatory sorting.

The interconnection of waste legislation with the Law of Ukraine «On the Public Health System» and the Law of Ukraine «On Environmental Protection» has been examined, forming a comprehensive approach to addressing the problem. The necessity of intersectoral cooperation in preventing negative consequences of inefficient waste management for human health and environmental conditions has been substantiated.

Significant attention in the study has been given to the National Waste Management Strategy of Ukraine until 2030 as a strategic document that defines the directions for reforming the waste management system. The main objectives of the strategy regarding the reduction of waste generation and increasing indicators of their recycling have been considered.

The key requirements of European directives in the field of waste management have been analyzed, particularly Directive 2008/98/EC regarding the structured hierarchy of priorities, Directive 94/62/EC regarding packaging and packaging waste, and Directive 2002/96/EC regarding waste electrical and electronic equipment.

The urgent need for further adaptation of Ukrainian legislation to European standards, implementation of financial mechanisms to stimulate waste recycling, development of infrastructure for separate waste collection and processing, as well as raising environmental awareness among the population has been noted.

Keywords: organic waste, municipal solid waste, legal regulation, Law of Ukraine «On Waste Management», public health, environmental protection.